ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣΦΑΓΗΣ

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΚΟΤΩΜΕΝΩΝ

Η επιστολές ποὺ δημοσιεύουμε παρακάτω τὶς μεταφράζουμε ἀπὸ ἕνα βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «Ἀλληλογραφία τῶν σκοτωμένων Γερμανῶν φοιτητῶν», ποὺ ἐξεδόθη τελευταῖα στὸ Μόναχο μὲ τὴ φροντίδα τοῦ καθηγητοῦ κ. Φιλίππου Βίτκοπ.

Ἡ ἐπιστολὲς αὐτές, ἡ ὁποῖες ξεχειλίζουν ἀπὸ μιὰ ἀγνὴ παιδιάτικη εἰλικρίνεια, ἀποτελοῦν ἀσφαλῶς ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ πολύτιμα καὶ συγκινητικὰ ντοκουμέντα τῆς ἐγκληματικῆς ἀλληλοσφαγῆς τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰ ἔτη 1914—1918, γιατὶ γράφτηκαν ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ θύματά της

Τρεῖς ἐπιστολὲς τοῦ φοιτητοῦ τῆς μεταλλουργίας καὶ τῆς χημείας Ἔρμπερτ Ζάν. Γεννήθηκε στὶς 3 Φεβρουαρίου 1895 καὶ σκοτώθηκε στὶς 8 Ἰουλίου 1915.

Μπρὸς ἀπ' τὸ Βερντέν, 1 Μαΐου 1915. Χτὲς τὸ βράδυ, εἶχα καθήσει κάτω ἀπ' τὸν κισσὸ ποὺ ἔχει φυτρώσει πάνω ἀπὸ τὸ χαράκωμά μας καὶ τὸ ἰσκιώνει καί, καθὼς τὸ φεγγαρόφωτο καθρεφτιζόταν στὸ νερὸ ποὺ λιμνάζει κάτω στὸ διάδρομο, γιὰ πρώτη φορὰ πρόσεξα ὅτι ὁ πόλεμος μπορεῖ νὰ ἔχη κάποια ὠμορφιὰ καὶ ποίηση. Ὡς τώρα νόμιζα πὼς αὐτὸ μονάχα στὰ βιβλία ὑπάρχει. Καί, μολονότι ἀκούγεται μακρυὰ ὁ βαρὺς ἦχος τῶν κανονιῶν κ' ἡ σφαῖρες σφυρίζουν ἀδιάκοπα μέσ' ἀπ' τὰ δέντρα τοῦ κάμπου, εἶμαι εὐχαριστημένος. Βλέπω ὅτι ὁ κόσμος εἶνε ὡραῖος ὅσο καὶ πρὶν κ' ὅτι οὔτε αὐτὸς ὁ πόλεμος δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς στερήση ἀπὸ τὶς ὠμορφιὲς τῆς φύσεως. Ὅσο τὶς ἔχω αὐτές, δὲν θὰ εἶμαι ἐντελῶς δυστυχισμένος...

* * *

4 Μαΐου 1915. — Ἔκανα σήμερα ἕναν περίπατο ὥς τὸ βουνό, μέσα στὸ δάσος ποὺ φουντώνει ἀπὸ ἀνοιξιάτικη βλάστησι. Τὸ τοπίο ἦταν τόσο εἰρηνικό, ὥστε ἂν δὲν ἀντηχοῦσε τὸ ὑπόκωφο μούγκρισμα τῶν κανονιῶν καὶ τὸ διαπεραστικὸ σφύριγμα τῶν σφαιρῶν, θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ ξεχάση τὸν πόλεμο. Βυθίστηκα μέσα σὲ μιὰ θάλασσα χόρτων. Γέρικες ὀξυὲς κ' ὑπέροχες βελανιδιές, σύδεντρα ἀδιαπέραστα, αἰγοκλήματα, δεντρύλλια μὲ περιστοίχιζαν ἀπ' ὅλες τὶς μεριές. Ἡ γῆ ἦταν σκεπασμένη ἀπὸ ἕνα τάπητα μὲ πολύχρωμα λουλούδια. Δὲν μποροῦσε κανεὶς νὰ προχωρήση παρὰ μόνο μέσ' ἀπὸ στενὰ καὶ γλυστερὰ μονοπάτια. Ποῦ καὶ ποῦ ξεπρόβαλλε κανένας ἀγριόγατος ἢ κανένα τσακάλι. Ὁ ἀέρας ἦταν γεμᾶτος ἀπὸ τὰ πιὸ διαφορετικὰ καὶ τὰ πιὸ μεθυστικὰ ἀρώματα... Ἔξαφνα, ἐδῶ καὶ κεῖ, καταμεσῆς στὸ δάσος, παρουσιαζόταν μπροστά μου ἕνας τάφος μ' ἕναν ἁπλὸ ξύλινο σταυρὸ — κ' ἔπειτα ἄλλος, ἄλλος, ἕνα τραγικὸ δάσος ἀπὸ σταυρούς... Ἡ ἐπιγραφές τους ἦσαν σβυσμένες ἀπὸ τὶς βροχὲς καὶ δὲν ἤξερε κανεὶς ἂν ἀναπαύονται σ' αὐτοὺς ἐχθροὶ ἢ φίλοι... Οἱ συγγενεῖς τῶν σκοτωμένων αὐτῶν θ' ἀγνοοῦν σίγουρα ποῦ ἀναπαύεται ὁ ἄνθρωπός τους, ὁ ὁποῖος ἔφυγε μιὰ μέρα ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά τους, πηγαίνοντας νὰ ὑπερασπίση τὴν πατρίδα... Μέσα σὲ λίγον καιρό, τὸ τελευταῖο ἴχνος ἀπὸ τοὺς τάφους αὐτοὺς θὰ ἔχη ἐξαφανιστεῖ, ὅπως ἔσβυσαν κιόλας τὰ ὀνόματα τῶν νεκρῶν...

Ἀκολούθησα ἕνα μονοπάτι ποὺ μ' ἔφερε ὥς τὰ ἐνδότερα τοῦ παρθένου αὐτοῦ δάσους. Ἕνα μεγάλο ἁρπαχτικὸ πουλί, πέταξε τρομαγμένο ψηλὰ στὸν ἀέρα... Ἐνῶ περπατοῦσα ἔτσι, ἀναρίθμητες σκέψεις περνοῦσαν κ' ἔφευγαν ἀπὸ τὸ μυαλό μου... Τὸ δάσος μοῦ φαινόταν ἀτελείωτο, καὶ διαρκῶς προχωροῦσα, ὅλο καὶ πιὸ βαθειά... Παντοῦ ἡ βλάστησι θεριεύει καὶ διαρκῶς ἀντηχεῖ μακρυὰ τὸ κανονίδι...

* * *

5 Ἰουλίου 1915. — Εἶνε περίεργο, μά, ἀπὸ καιρὸ τώρα, ἂν καὶ δὲν πιστεύω καθόλου στὰ προαισθήματα, μ' ἔχει κυριεύσει ἡ ἰδέα πὼς θὰ σκοτωθῶ... Τόσο ἐπίμονα μ' ἐνοχλεῖ ἡ ἠλιθία αὐτὴ ἰδέα, ὥστε ἀναγκάστηκα νὰ γράψω κ' ἀποχαιρετιστήριο ἐπιστολὴ στὴν οἰκογένειά μου, στὴν ὁποία διατυπώνω τὶς τελευταῖες μου θελήσεις. Ἐν τούτοις, ὡς τώρα, εἶχα στὴ ζωή μου τύχη ἀπίστευτη. Μὰ ἡ πιὸ μεγάλη τύχη θὰ ἦταν, νομίζω, νὰ μπορέσω νὰ ἐπιζήσω ἀπ' αὐτὸν τὸν πόλεμο, στὸν ὁποῖο ὀφείλω πολλά. Δέκα μῆνες τώρα ποὺ βρίσκομαι στὰ χαρακώματα, ἔμαθα ὅσα δὲν θὰ μάθαινα ποτέ... Καὶ διαρκῶς μαθαίνω περισσότερα...

(Ἔπειτ' ἀπὸ τρεῖς μέρες, ὁ φοιτητὴς Ἔρμπερτ Ζὰν σκοτώθηκε).

* * *

Μιὰ ἐπιστολὴ τοῦ φοιτητοῦ τῆς Θεολογίας Κὰρλ Ζόζενχανς. Γεννήθηκε στὶς 4 Ὀκτωβρίου 1892 καὶ σκοτώθηκε στὶς 29 Ἰανουαρίου 1915, στὴν Ἀργκόν).

Πύργος Χίντεμπουργκ, 9 Νοεμβρίου 1914. — Κυριεύοντας χτὲς μερικὲς ἐχθρικὲς θέσεις, βρήκαμε ἀρκετοὺς σκοτωμένους μπροστὰ καὶ πίσω ἀπ' τὸ χαράκωμα. Ἔθαψα δυὸ Γάλλους καὶ δυὸ Γερμανοὺς καὶ τοὺς πῆρα τὰ χαρτιά τους. Ὑπῆρχαν σ' αὐτὰ πολλὲς οἰκογενειακὲς ἐπιστολές. Μιὰ μητέρα ἔγραφε στὸ παιδί της πὼς εἶχε τὴ βεβαιότητα ὅτι πολὺ γρήγορα θὰ τὸ ξαναϊδῆ. Δυὸ-τρεῖς ἐπιστολὲς συζύγων ποὺ βρῆκα ἐπίσης τελείωναν στερεότυπα μὲ τὴ φράσι: «Ὁ μικρούλης μας εἶνε πάντοτε φρόνιμος».

Μιὰ ἀδελφὴ ποὺ γράφει στὸν ἀδελφό της ὅτι τοῦ στέλνει δυὸ πακέτα σοκολάτα. Τοῦ ὑπόσχεται ἀκόμη νὰ τοῦ στείλη γάντια ἀδιατέραστα ἀπ' τὴν ὑγρασία καὶ μιὰ κουκούλα γιὰ τὴ βροχή... Διαβάζοντας τὰ γράμματα αὐτά, ἔννοιωθα νὰ σβύνη μέσα μου κι' ἡ τελευταία σπίθα τοῦ μίσους ἐναντίον τῶν Γάλλων καὶ νόμιζα πὼς οἱ Γάλλοι κ' ἐμεῖς εἴμαστε ἕνα...

Ὑλικὲς στερήσεις δὲν ὑποφέρω... Ἔχω πάντοτε ἀρκετὰ σκεπάσματα γιὰ τὴ νύχτα καὶ τρέφομαι καλά. Μὰ ἡ εὐθύνη μου ὡς ἀξιωματικοῦ εἶνε ἐκνευριστική. Μ' ἐμποδίζει νὰ κοιμηθῶ κ' ὅταν ἀκόμη ὀνειρεύομαι, νομίζω πὼς ἐπιθεωρῶ τοὺς σκοπούς ἂν βρίσκονται στὶς θέσεις τους...

Μιὰ φράσι, τὴν ὁποία ἔγραψε κάποιος ἱερεὺς σ' ἕνα σύντροφό μου, μοῦ ἔκανε πολὺ πικρὴ ἐντύπωσι: «Δὲν πρέπει νὰ ἐπιθυμοῦμε σύντομο τέλος τοῦ πολέμου, γιατὶ αὐτὸ δὲν εἶνε δυνατόν...». Θὰ ἤθελα νὰ μποροῦσε αὐτὸς νὰ ρίξη ἕνα βλέμμα ὥς ἐμᾶς, ποὺ δὲν κάνουμε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ προσευχόμαστε πότε νὰ τελειώση ὁ ἀπαίσιος αὐτὸς πόλεμος...

* * *

Μιὰ ἐπιστολὴ τοῦ Κὰρλ Ἄλνταγκ, φοιτητοῦ τῆς Φιλολογίας. Γεννήθηκε τὸ 1889 καὶ σκοτώθηκε στὴ Φρομὲλ στὶς 15 Ἰανουαρίου 1915.

Λὰ Μπασσέ, 10 Ἰανουαρίου. — Τὰ χαρακώματα εἶνε γεμᾶτα λάσπη καὶ νερό... Πατᾶμε διαρκῶς μέσα στὸ νερό, ἐνῶ ἡ βροχὴ μᾶς λούζει ἀδιάκοπα ἀπὸ πάνω μας... Δὲν κάνουμε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ βγάζουμε τὸ νερὸ μὲ τὶς ἀντλίες... Μὰ τοῦ κάκου... Τὸ νερὸ πάντα μᾶς πλημμυρίζει... Καὶ πάντα ἡ βροχὴ πέφτει κατακλυσμιαία καὶ χειμαρρώδης... Ἡ νύχτες μὲ τὸ θεοσκότα δό τους μᾶς πιέζουν σὰν ἐφιάλτης τὸ στῆθος. Κανένας δὲν ξέρει ποῦ θὰ τελειώση αὐτό...

.... *Ἕνα τραγικὸ δάσος ἀπὸ σταυρούς!*

Ἰδοὺ τί ἔγραφε ὁ Νικ. Σαρίπολος:

Ἔχεις σύ, παρὰ τὴν λύραν τοῦ Πιν-
(δάρου, καὶ τὰ βέλη
τοῦ σατυρικοῦ τῆς Ρώμης, τοῦ πι-
(κροῦ Ἰουβενάλη.
Δύο ἔχεις πίθους πλήρεις· τὸν μὲν
(ὄξους· ὁ δὲ μέλι
γλυκερὸν τῶν Ὑμηττείων μελισσῶν
(ἄγνὸν ἐκβάλλει.
Καὶ βοτανικὸς σοφὸς
εἰς τὴν ἐπιστήμην δίδεις τὸ ἀρχαϊ-
(κόν της φῶς,
σὺ Διοσκουρίδης νέος. Ἀλλ' ὡς ἄλ-
(λος Ἀνακρέων,
τὸ γλυκὺ τῆς Κύπρου νέκταρ ἀγα-
(πᾷς, καθὼς ἐκεῖνος...

Καὶ προχωρεῖ ἔτσι ὁ Σαρίπολος, λέγοντας ὅτι ἀπὸ τὸν Κυπριώτικον αὐτὸν ἀνθοσμίαν τοῦ στέλνει «δυὸ φιάλας μαζὺ μ' ἕνα φιλί»!

* * *

Τὸ πνεῦμα τοῦ ποιητοῦ σπινθηροβολοῦσε καὶ στοὺς περίφημους καυγάδες του μὲ ἄλλους ποιητὰς τῆς ἐποχῆς, ὅπως μὲ τὸν ἀντίπαλό του στοὺς διαγωνισμοὺς Ζαλοκώστα, τὸν Ἀχ. Παράσχο κλπ. Ἐν τούτοις, ὅταν — τὸν Αὔγουστο τοῦ 1886 — ὁ Θεόδωρος Ὀρφανίδης πέθανε, ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος, μὲ συγκινημένη καρδιὰ ἀποχαιρέτησε τὸ λείψανό του:

Ὁ Ὀρφανίδης σήμερον μ' ἐσταυρωμένας χεῖρας,
Τοξότης ἄνευ τῶν βελῶν, μολπὴ θραυσθείσης λύρας.
Ἄσμα βωβὸν ἄλλων καιρῶν καὶ ἡμερῶν ὡρραίων....
.... Φέρετε ἄνθη! φέρετε νὰ στέψωμεν μνημεῖα
ἀθάνατα, τῶν Βάρδων μας τὸ πικραμένον χῶμα.
Μᾶς ἄφησεν ἡ δίδυμος τῶν Σούτσων ἁρμονία.
Ἔφυγε μὲ τὸ πρῶτον του ὁ Βαλαβάνης ἆσμα,
Καὶ ὁ Παπαρρηγόπουλος ρεμβάζει εἰς τάφου χάσμα!
Τὸν Ψάλτην τῶν Κυμάτων (τὸν Βασιλειάδην)
Τὰ κύματά των ἔσυραν εἰς πέλαγος μνημάτων.
Ὁ Καρασούτσας, ὁ καλὸς Τερτσέτης ἐκοιμήθη.
Ὁ Ζαλοκώστας κατηφὴς εἰς φέρετρον κοιμᾶται
Τοῦ Σολωμοῦ ὁ ἀετὸς εἰς σύννεφα πλανᾶται.
Τῆς λύρας ὁ ἁρματωλὸς ἐκεῖ, εἰς τὴν Λευκάδα,
βλέπει νεκρὸς εἰς ὄνειρον τὸ Σοῦλι, τὴν Ἑλλάδα...

Καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος ἔσκυψε καὶ μὲ δακρυσμένα μάτια ἐφίλησε τὸ μέτωπο τοῦ Θεοδώρου Ὀρφανίδη.